

גליון תתצ + עדש"ק פרשת שופטים

• שנת העשרים •

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

תפקיד השוטרים וביטול השוטרים לע"ר

"תמים תהי' עם ה'" ולא עם "הקוסמים"

בטעם הדין דאין נאמנת הודאת בע"ד במיתה ומלקות

סדר בלימוד החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

הבעלי בתים הרי שואלים תמיד "מי שָׁמַךְ". למשל, כאשר הגבאי מוכיח על שמדברים בשמונה עשרה בשעת חזרת הש"ץ, או בשעת קריאת התורה, הם אומרים לו, מי שמך, ובאמת הגבאי עצמו גם כן מדבר... הרי התירוץ על ה"מי שָׁמַךְ" הוא האי יומא דקא גרים, כך אומר השו"ע.

חיבת התורה

...על ראשי הישיבות להביא את התלמידים לחיבת התורה. לא רק ללמד אותם ללמוד אלא לאהוב תורה, שיהי' להם תענוג בתורה. ולא רק ראשי ישיבות הלומדים עם תלמידים גדולים, אלא גם ראשי ישיבות הלומדים עם ילדים קטנים אלף בית, עברי, צריכים להכניס בתלמידים חיבת התורה...

צריך להיות ללמוד וללמד, ללמוד בעצמו וללמוד עם אחרים. אלה שחושבים שה"ללמד" סותר ל"ללמוד" - טועים. הרי אדרבה, על ידי ה"ללמד" תורתם מתברכת. כתוב "כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה", המלאכה של תורה היא אור התורה.

הריני פונה אליכם תלמידי התמימים, שתעשו בזה במסירות נפש ללמוד וללמד, שיהי' "אש תמיד תוקד על המזבח". גם הילדים הקטנים בהלכם ברחוב יחזרו אחד עם השני על סיפורי התורה, לא רק ללמוד "מודה אני", ועל ידי כך ישתנה האבא וגם האמא תשמור על עניני' היא. גם הילדים שמבתים חסידיים שאמותיהם הן נשים צדקניות, מביאים הילדים הקטנים אור במשפחות, שכן יראת שמים בכלל זקוקה להתעוררות.

...על אברכים בני תורה לעסוק בעיון בלימוד ולדבר בינם לבין עצמם בלימוד. לא רק להתייגע על ידיעת התורה, אלא לדבר בלימוד ולחדש חידושים בתורה, לא סברות הכרס וסברות חיצוניות, אלא חידושים אמיתיים לאמיתתה של תורה.

(תרגם מספר השיחות ה'תש"ה עמ' 104 ואילך - ספר השיחות המתורגם ה'תש"ה עמ' צח-צב)

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת **שופטים**, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס "**לקראת שבת**" (גליין תתפט), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת כלל, ושגיאות מי בינן.

ועל כן פשוט שמי שבירד הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויובל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

תוכן עינים

מקרא אני דורש.....ג.

"תמים תהי' עם ה'" ולא עם "הקוסמים"

מנין לנו שהשכר על "תמים תהי' עם ה' אלקיך" הוא "או תהי' עמו ולחלקו"? / מדוע אי אפשר לומר ש"עם ה' אלוקיך" הוא השכר על "תמים תהי'"? / "תהי'... לחלקו" - מה זה חלקו? / ביאור מחודש בדברי רש"י על הפסוק "תמים תהי'" שכוונתו לומר שבשכר "תמים תהי' עם ה'" יזכו לירשת הארץ

(ע"פ לקטי שיחת ח"ד עמ' 64 ואילך)

פנינים...ד.

תפקידם של השוטרים (ע"פ לקטי שיחת ח"ד עמ' 98 ואילך)

נצחיות הבטחת הנאולה (ע"פ לקטי שיחת ח"ד עמ' 114 ואילך)

יינה של תורה.....ז.

ה"משפט" שהקב"ה אוהב

האומנם ניתנו המשפטים לישראל דווקא, והלא גם בני נח נצטוו להעמיד בתו דינים? / מהו המשפט המיוחד שנמשל לפרדס וממנו מתענג הקב"ה? / מתי מתעוררת אהבת ה' לישראל כאהבת אב לבנו הקטן? / ומניין יש ליהודי כוח לחדש בתורה?

(ע"פ לקטי שיחת חב"ט עמ' 95 ואילך)

פנינים...ט.

מדות תפקידו של המלך (ע"פ לקטי שיחת חב"ד עמ' 104)

ביטול השוטרים לע"ל (ע"פ ספר השיחה הנשיא דרב עמ' 810 ואילך)

חידושי סוגיות.....יא.

כטעם הרין ראין נאמנת הוראת בע"ד במיתה ומלקות

יקשה על מש"כ הרדב"ז הווא משום שאין נפשו של אדם קניינו, דלכא"ו גם ממונו אינו קניינו כדאמר"י בברכות מקרא ד"לה' הארץ ומלואה" / יבאר גדר בעלות שיש לאדם בממונו ומאי שנא מנפשו, ועפ"ז יבאר הא דחיוב ברכות הנהנין הוא רק בדבר שהגוף נהנה

(ע"פ לקטי שיחת ח"ד עמ' 106 ואילך)

תורת חיים.....יג.

סדר בלימוד החסידות

דרכי החסידות.....יד.

"יומא דקא גרים" – גילוי!

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

המדרש מודפס לעילוי נשמת האישה החשבה מרת רחובת ח' פרומא ע"ה בת יב'חמ"א ר' רוב ביסטריצק ולזכות משפחתה שדיו

דרכי החסידות

שירות ומכתבים בעניני עבודת ה' מ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקל"ה נבג"מ ז"ע

המדרש מודפס לעילוי נשמת הרדה"ח שלימה בן ר' יעקב ע"ה יאנע נב"ע כ"ז חשי' החשפ"א תנצ"ה

"תמים תהי' עם ה'" ו"לא עם הקוסמים"

מנין לנו שהשכר על "תמים תהי' עם ה' אלקיך" הוא "או תהי' עמו ולחלקו"? / מדוע אי אפשר לומר ש"עם ה' אלקיך" הוא השכר על "תמים תהי'"/ "תהי'.. לחלקו" - מה זה חלקו? / ביאור מחדש בדברי רש"י על הפסוק "תמים תהי'" שכוונתו לומר שבשכר "תמים תהי' עם ה'" יזכו לירושת הארץ

בפרשתנו: "כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם. לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש, קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף. וחוכר חבר, ושואל אוב וידעוני, ודורש אל המתים. כי תועבת ה' כל עושה אלה, ובגלל התועבות האלה ה' אלקיך מוריש אותם מפניך" (פרשתנו יח, ט-יב). וממשיך - "תמים תהי' עם ה' אלקיך" (יח, יג).

ומפרש רש"י:

"תמים תהי' עם ה' אלקיך - התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהי' עמו ולחלקו".

והנה, כבר נתבאר במק"א כו"כ פרטים בדברי רש"י אלו (ראה במדור זה לש"פ שופטים תשס"ח. עיי"ש בארוכה); אולם עדיין לא נתבאר סיוע דברי רש"י, שלאחר שמפרט אופן קיום הציווי ד"תמים תהי' גוי", מוסיף גם השכר ע"ז - "ואז תהי' עמו ולחלקו", דלכאורה:

מנין לנו ב"פשוטו של מקרא" שזהו השכר על "תמים תהי' עם ה' אלקיך"?

ב. והנה, במפרשי רש"י למדו שאליבא דרש"י מתחלק הפסוק לשנים: א) "תמים תהי'" - הציווי להאדם שהוא "התהלך עמו בתמימות". ככל הפרטים שמפרט רש"י; ב) "עם ה' אלקיך" - הוא השכר על קיום הציווי: על ידי שתקיים הציווי "תמים תהי'" תזכה להיות "עם ה' אלקיך", "תהי' עמו ולחלקו".

וביארו, שרש"י למד זאת מאריכות הלשון: אם כוונת הכתוב היא רק לצוות להאדם

"יומא דקא גרים" - גילוי!

ה"האי יומא דקא גרים" צריך ליצור את המסירות נפש על תורה. אברכים בני תורה צריכים לפתח חיבת התורה. על בני תורה להיות תקיפים, לא חלושים ולשבת מאחורי התנור, אלא לצאת לרחובות ולפתח את הענין של חיבת התורה

"יומא דקא גרים" - מסירות נפש על תורה

החסיד ר' פנחס רייזעס קיבל פעם הוראה מהוד כ"ק רבנו הזקן, ללמוד בכל יום שתי שעות שיעור גמרא בעיון.

אחת מהתורות ששמע החסיד ר' פנחס רייזעס מהוד כ"ק רבנו הזקן ורשמן, היא על מאמר רז"ל "אנן פועלי דיממא" - יום משמעו גילוי, אנן פועלי דיממא פירושו - עלינו להאיר את העולם.

בהתאם לכך שיום ענינו גלוי, יכולים לפרש את מאמרו של רב יוסף "אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא" - האי יומא דקא גרים, יומא - גילוי. זהו על פי חסידות. וכיצד אפשר לפרש את המאמר?

...ה"האי יומא דקא גרים" הוא בכל הענינים, לא רק בענין פרטי, באיש פרטי, על דרך "כמה יוסף איכא בשוקא", אלא בכל הענינים צריך להיות מורגש ה"האי יומא דקא גרים". ה"האי יומא דקא גרים" צריך ליצור את המסירות נפש על תורה. אברכים בני תורה צריכים לפתח חיבת התורה. על בני תורה להיות תקיפים, לא חלושים ולשבת מאחורי התנור, אלא לצאת לרחובות ולתבוע את הענין של חיבת התורה.

תקיפות אין פירושה שצריכים לדקור את השני, אלא תקיפות עצמית בדעת חזקה. שכן,

סדר בלימוד החסידות

אופן הלימוד – כבשאר חלקי התורה

במענה על מכתבו... בו שואל הדרך בהתחלת לימוד החסידות וכן אם יש חיבור מסודר בדא"ח [תורת החסידות] בנוגע לסדר ההשתלשלות.

(א) בנוגע להורות לו סדר התחלת למוד, הנה קשה לענות ע"ז מבלי ידיעה מחושיו ובאיזה דרך בלימוד יש לו המשכה, וידיעתו עד עתה בחסידות וכו' אבל מענה כללית שברובא דרובא הוא מתאים, הוא שנוסף על לימוד התניא ילמוד דרך מצותיך (הנק' ג"כ ספר המצות) להצמח צדק, וכמו הלימוד בשאר החלקים שבתורה, הנה בפעם הראשונה לא יתעכב להבין כל מלה ומלה יתירה, אלא רק כללות הדברים, וכאשר ילמוד באופן "למיגרס" פעם ושתים ותהי' לו ידיעה אף כי שטחית אבל מקפת בכמה ענינים, הרי אז יוכל לדייק ג"כ בהענינים ובתיבות.

(ב) בשאלתו אם יש ספר בדא"ח המבאר סדר ההשתלשלות. הנה כזה הוא ספר "שער היחוד" לאדמו"ר האמצעי ושם בתחלתו מבאר ג"כ ע"ד אופן ההתבוננות.

לימוד תורה ללא 'חשובנות'

(ג) ידוע הכתוב האלקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשובנות רבים, כמה וכמה דורות היו לומדים תורה מבלי הכנס בחשובנות רבים באיזה אופן יש לסדר הלימוד שיהי' מוצלח ביותר ומתאים לכללי חכמת החנוך וכו' וכו' וחדשים מקרוב באו ומתעמקים בסדרים ותחבולות שונות, והתוצאות משיטות אלו הם הפכים ממה שראוי לכאורה לקוות מהם כו' כי בדורות הראשונים הי' החשק גדול ללמוד התורה בלי התחכמות יתירה, וגדלה ג"כ ידיעת התורה בכמות וגם באיכות, משא"כ בהלימוד שאחר כל הכללים הנ"ל נתמעטו הלומדים ונתמעט החשק שלהם וכו' וככל הדברים האלה הוא ג"כ בלימוד

תורת החסידות, שהדרך היותר נכונה היא, שלא לבקש חשובנות רבים, אלא ללמוד ולחזור ללמוד ולא להביט על השעון ולעשות חשבון כמה ענינים השיג במשך שעה זו, ולכשיהפך ויחזור ויהפך בלימוד תורת החסידות אזי בדרך ממילא יזוככו מוחו ולבו ויהיו כלים מוכשרים לקבל את אור תורת החסידות והעיקר - גם את המאור שבה.

ביטול שכלו וידיעתו כמו דיעות הישרות

(ד) ידוע ביד להרמב"ם בסוף הל' מקואות, שרמו יש בענין הטבילה שהוא מרמו לטבילה בדיעות הישרות, ולמדנו מזה שכמו שאיזה היא טבילה כשרה אם המים צפים ממעל לראשו הרי ג"כ מתי מטהרים הדיעות הישרות אם צפים הם למעלה מראשו, היינו למעלה מכח שכלו וידיעתו, ז"א שמבטל הוא את שכלו וידיעתו במי דיעות הישרות. והשי"ת יצליחו ויסייעו ליראת שמים שלימה ויוסיף אומץ במצות הצדקה, שאז כהבטחת רבינו הזקן (תו"א בתחלתו) נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, ועיין בלקו"ת לג' פרשיות על מאמר זה שאלף פעמים ככה היינו בפועל ממש אלף פעמים ולא בדרך מליצה וגוזמא, ואז במעט זמן - אבל בריבוי שימת לב - יצליח בלימודו ויתאים למצות תלמוד תורה כדבעי למהוי.

בטח לקח חלק בהתועדות חג החגים י"ט כסלו, ואתענין לדעת מההחלטות הטובות בעת רצון זו, באהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת השם יתברך.

בענין שעות הלימוד בנגלה ובדא"ח עיין קונטרס עץ החיים פכ"ב-כה.

בברכה.

(אנחת קירש"ה עמ' פס"ג)

לקראת שבת

ג

להיות בתמימות, הי' די לומר "תמים תהי'" - וכמו שמצינו באברהם שאמר לו הקב"ה (לך יז, א): "והי' תמים" - ותו לא;

ומזה מוכיח רש"י, שההוספה "עם ה' אלקיך" היא ענין בפני עצמו - שכר קיום המצוה (ראה מה שהאריכו ברא"ם; גור ארי; באר מים חיים; שפתי חכמים. ועוד).

אמנם פירוש זה אינו מחוור בדרך הפשט, כי:

(א) רש"י מתחיל פירושו: "התהלך עמו בתמימות". ומזה מוכן, שלדעתו התיבות "עם ה' אלקיך" המשך של הציווי "תמים תהי'", שהתמימות צריכה להיות "עם ה' אלקיך", וכפשוטו פירוש הכתוב - ולא ענין בפני עצמו.

[ומה שכתב בגור ארי' שיש לפרש כאילו התיבות "תהי' עם ה' אלקיך" נכתבו פעמיים, והיינו שמתייחס גם לפניו וגם לאחרי - (א) הציווי: "תמים תהי' עם ה' אלקיך", (ב) השכר: "תהי' עם ה' אלקיך" - הוא חידוש גדול ב"פשוטו של מקרא", ואם זוהי כוונת רש"י בוודאי הי' לו לפרש ולא לסתום. ואכמ"ל].

(ב) לכאורה, התיבות "עם ה' אלקיך" נצרכות הן לעצם הציווי: לפניו אמר הכתוב "לא ימצא בך... מעונן... ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים", דורשי עתידות למיניהם; ועל זה ממשיך שאתה - "תמים תהי'", אבל לא עם דורשי העתידות הנ"ל אלא רק "עם ה' אלקיך"; ומעתה אין הכרח לחדש שמדובר כאן בענין נופף של שכר.

(ג) לשיטת המפרשים הנ"ל, הי' לרש"י לחלק דבריו לשנים: ב'דיבור' אחד להעתיק התיבות "תמים תהי'" ולפרש "התהלך עמו... בתמימות", ואחר כך להעתיק ב'דיבור' שני את התיבות "עם ה' אלקיך" ולפרש "ואז תהי' עמו ולחלקו".

ג. והנה, רש"י מסיים דבריו "ואז תהי' עמו ואלה" - ובזה בוודאי קשה, שהרי (גם לפי שיטת המפרשים הנ"ל -) מהתיבות "עם ה' אלקיך" אפשר להוכיח רק ש"תהי' עמו", ומהו שרש"י מוסיף ו"אלה"?

[במשכיל לדוד כתב, שזה לומדים מתיבת "אלקיך": "הך דהכא מ'אלקיך' נפקא, כלומר שאז יהי' שייך לומר אלקיך, שתהי' חלקו". אבל חידוש הוא ולא נרמו בלשון רש"י].

ולכאורה הי' אפשר לומר, שכוונת רש"י בזה היא בהמשך לדבריו לפני זה - "כל מה שיבוא ע"יך קבל בתמימות":

הליכה בתמימות עם ה' כוללת גם לקבל כל מה שיבוא עליו מאת הקב"ה - בין לטוב ובין למוטב - במנוחה ובתמימות [ובלשון חז"ל (ברכות ס, ב): "לקבלינהו בשמחה". וראה גם פרש"י ואתחנן ו, ה], ובמילא אין מקום לדאגה מצד האדם, ביודעו שהכל מאתו יתברך;

וע"ז ממשיך רש"י ומסביר להתלמיד, שידעיה זו שוללת כל דאגה, ולכן יהי' בתמימות אמיתית - כי "תהי' עמו ולחלקו", טוב יהי' לו גם בגשמיות.

אבל אין לפרש כן ברש"י, כי אם זו כוונתו הי' לו לומר (לא "ואז תהי' עמו ולחלקו",

אלא) "שהרי תהי' עמו ולחלקו".

ד. והנראה לבאר:

הנה פסוק זה ד"תמים תהי' עם ה' אלקיך" בא בהמשך למה שכתוב לפניו. הכתוב מזהיר ואומר שלא נשמע למעוננים וקוסמים וכו', ומסביר הטעם בדבר – "כי תועבת ה' כל עושה אלה". ומזה מובן, שאפילו אם אכן יאמרו דברי אמת, בכל זאת אוסר הכתוב לשמוע אליהם בגלל היותם "תועבת ה'".

ובהמשך לזה מסיים הכתוב: "תמים תהי' עם ה' אלקיך", שאף שלכאורה יכולים המעוננים והקוסמים להועיל לך, עם כל זה לא תלך בדרכיהם, אלא "תמים תהי' עם ה' אלקיך" – "התהלך עמו בתמימות וצפחה לו", ולא תשאל אצל מעוננים וקוסמים.

ומעתה מובן, שכשם שאצל המעוננים והקוסמים כו' מסיים הכתוב "בגלל התועבות האלה ה' אלקיך מוריש אותם מפניך", שאינם ראויים להיות בארץ ישראל בגלל "התועבות האלה" –

הרי במדה טובה על אחת כמה וכמה, שצריך להיות שכר על ההנהגה ד"תמים תהי' עם ה' אלקיך", והוא ירושת הארץ.

וזהו שממשיך רש"י – "אז תהי' עמו ויחלקו", "חלקו" של הקב"ה; וכיון ש"חלק הוי' עמו", לכן (כלשון הכתוב – האזינו לב, ט-יג) "ירכיבוהו על במתי ארץ" – ארץ ישראל, ארצו של הקב"ה, וכמו שכתוב "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה" (עקב יא, יב). וע"ד מה שכתוב בפ' בשלח (טו, טז-יז ובפרש"י): "עם זו קנית (חבבת משאר אומות) תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", וכן תהי' לנו בב"א.

המצוה היא שהאדם ברצונו יפקיר שדהו בשמיטה וכו'. ולהעיר אשר מצות אלו הן בנוגע לחלק מנכסי האדם, משא"כ דין ברכות הנהנין הוא – שאסור ליהנות שום הנאה בלא ברכה (ואפילו כל שהוא, עיי' הלי' בריש הסוגיא). ולכאורה אינו שייך לנדוד"ד].

וע"פ משנת"ל י"ל דא"ש, כי נפשו וגופו הם "קנין הקב"ה" באופן שאין לו בעלות עליהם, ולהכי גם הנאות שלהם כמותם – קניינו של הקב"ה, והווי' "קדשי שמים" שאסור ליהנות מהם בלא ברכה. והא דאמרו בש"ס שם שרק קודם הברכה הם "קדשי שמים", ולאחרי הברכה ה"ה במצב ד"והארץ נתן לבני אדם" (עיי' ברש"י שם), אין הכוונה שע"י הברכה נשתנו להיות קניינו של האדם (והרי גם לאח"כ אומרים "ברוך שאכלנו משלו", ברכות נ), ורק שע"י הברכה נפקע מהם דין "קדשי שמים", היינו איסור ההנאה, ומותר ליהנות מהם, אבל אין הוא נהנה משלו אלא משל הקב"ה, והקב"ה נותנם לו באופן שיהיו לו גם ע"מ שיאכלם ויאבדם כו' (כאדון המוסר לעבדו להשתמש ולאבד, ועדיין הכל שלו). משא"כ הממון (מצ"ע) מלכתחילה אינו בגדר "קדשי שמים", כי נמסר לבעלות האדם, ואי"צ ברכה להתיר הנאתו [אלא שכדי שהאדם יכיר שאין בעלותו מפקיעה ח"ו בעלות (הכללית של) הקב"ה על ממונו, ניתנו לו מצוות בממונו כו' המזכירות שהכל עדיין ברשות הקב"ה כלשונות החינוך שם].

א"א שלכאו' הא גופא טעמא בעי, מאי שנא ממנו של אדם שניתן לו באופן כזה שיש לו בעלות עליו, דלא כגופו ונפשו.

ועיי' ע בלקו"ש חל"ד שופטים ב ואילך איך עפכ"ז יש לבאר עוד חילוקי דינים דאשכחן בין דיני ממונות לדיני נפשות.

נפשו וממונו, ויש לחקור ביסוד החילוק.

ולכאוי' הי' אפ"ל דהחילוק פשוט, כי שונים הדברים מצד מעשה ההיזק, דע"י העברת ממון מאדם לאדם סו"ס אין היוזק נכסי שמים (כי באיזה רשות שיהי' הממון, כל היכא דאייתא הוא ברשותו יתברך וסדנא דארעא חד הוא), משא"כ ע"י מיתה או מלקות גורמים היוזק בקנינו של הקב"ה. איברא דפשוטות ל' הרדב"ז משמע שיש חילוק מעיקרא בין נפשות וממון מצד בעלות האדם, ד"נפשו של אדם . . קנין הקב"ה . . אבל ממנו הוא ש"ו".

וי"ל דהנה נפשו וחיייו של אדם נמסרו לו מהקב"ה רק בתורת פקדון, ולא בעלות שלו. וכפסק רבינו הזקן בשלחנו, חו"מ הל' נזקי גו"נ ס"ד "אין לאדם רשות על גופו כ"ף להכותו כו", היינו דהא דמוזהר שלא להזיק גופו אינו רק לתא דאיסור אלא זהו גם מדיני קנינים (וזהו שלא קיצר בסתם "אסור לאדם להכות גופו" וכיו"ב) - שאין לו רשות ובעלות על גופו (כי עודנו קנינו של הקב"ה, ונמצא אצלו רק בתור פקדון). משא"כ ממנו הלא נמסר לידו באופן שנעשה בעליו, והארץ נתן לבני אדם, ואיסור איבוד והשחתת ממון כו' (המבואר בדברי רבינו שם) אינו אלא לתא דאיסור, שעובר על לאו דכל תשחית.

ואי"ז סתירה למש"נ "לי הכסף ולי הזהב נאום ה'" וכיו"ב, כי בעלות הקב"ה, המסובבת מזה שהוא ית' ברא הכל ומנהיג הכל, ה"ה בעלות כללית, ואכן גם לאחרי שניתן הממון להאדם עדיין אינו יוצא מבעלות הקב"ה, ויכול ליטלו ממנו, כי הוא בראו; אבל סו"ס הרי נתן את הממון להאדם. ומצינו גדר כעין זה בדיני ממון,

גבי בעלות המלך על מדינתו, דאף שכל הארץ היא ברשות המלך (ראה רמב"ם ספ"ד מהל' מלכים והל' עבדים פ"ט, ה"ד. שו"ע רבינו חו"מ שם ס"ג), ועד שבאופנים מסויימים מותר לו ליטול מרכושם של בני המדינה (ראה רמב"ם הל' גזילה ואבידה פ"ה הי"א ואילך, הל' מלכים שם) - מ"מ אין בעלות (הכללית ד) המלך שוללת בעלותו הפרטית של כאו"א מבני המדינה על רכושו הפרטי. והוא הדין גבי מלכות שמים, דאי"ז באופן השולל בעלות הפרט, אלא לצד בעלות זאת הכללית ניתן הממון לאדם באופן שהוא בעליו.

וישוב מיושב שפיר דכיון שיש לאדם בעלות בממונו - לכן הדין בזה הודאית בע"ד כמה עדים, משא"כ בנוגע לגופו ונפשו שנשארו לגמרי בבעלותו של הקב"ה ונמצאים אצלו רק בגדר פקדון, ועדיין לא הוי "בעל" הדבר להתחייב בו ע"י הודאה.

וראי' לחילוק הנ"ל, דהנה בכרכות אמרו כנ"ל דאסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה, והנהנה בלא ברכה מעל, וכאילו נהנה מקדשי שמים כו', אמנם מאידך אשכחן דאין חייבין בכרכת הנהנין אלא על דבר שגופו נהנה ממנו (אכילה שתי' וכו'), כמ"ש התוס' פסחים נג; משא"כ כשיש הנאת ממון (קבלת ממון וכו') לא תקנו ברכה (שבגדר ברכות הנהנין, המתירה את ההנאה; משא"כ בכרכות שבח והודאה ואכ"מ), ולכאוי' מאי שנא הנאת הגוף מהנאת ממון, כיון שבשניהם נהנה מעוה"ז שנאמר בו לה' הארץ ומלאוהא נאמנם מצינו כמה מצות בנכסי אדם שתכליתן להביא ההכרה ד"לה' הארץ ומלואה", כגון שמיטה, ע"י בחינוך שם, וכן מתנות כהונה, מעשרות וכו' - ע"י ל' החינוך מצוה יח; מ"מ מובן ופשוט שאין הענין דומה כלל לכרכת הנהנין, שהרי

פנינים

עיונים וביאורים

נצחיות הבטחת הגאולה

אם ירחיב ה' אלקיך את גבולך גו' ויספת לך עוד שלש ערים (יט, ה-ט)

ברמב"ם הל' מלכים (פי"א ה"א) מביא כמה ראיות שהתורה העידה על ביאת המשיח, כגון נבואת בלעם, ועוד הבטחות הכתובות בתורה. ומוסיף (שם ה"ב): "אף בערי מקלט הוא אומר אם ירחיב ה' אלקיך את גבולך גו' ויספת לך עוד שלש ערים וגו', ומעולם לא הי' דבר זה, ולא צוה הקב"ה לתוהו".

ויש לבאר את החידוש בראי' זו מערי מקלט לגבי הראיות שהביא הרמב"ם קודם לכן:

אף שכל דברי התורה נצחיים הם, וכמ"ש הרמב"ם (סוף הל' מגילה) "חמשה חומשי תורה כו' אינן בטלין לעולם", מ"מ יש חילוקים באופן הנצחיות שבהם.

הנצחיות שבסיפורי התורה - היא רק בתוכנם הרוחני, ב"חכמות ופלאים" הנרמזים בהם (כמ"ש הרמב"ם בפיה"מ הקדמה לפ' חלק היסוד השמיני), אך המאורעות עצמם אירעו רק בעבר.

הנצחיות שבהבטחות התורה - תלויה היא בתנאים שנתפרשו בדברי חז"ל בדין הבטחה שע"י נביא, שיש אופנים שאין הכרח שתתקיים לפי פשוטה [כגון נבואה לפרענות, שאפשר שתבטל מפני "שהקב"ה ארך אפים ורב חסד כו', ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם" (רמב"ם הל' יסודי התורה פי"ד), ועד"ז ישנם אופנים שלא תתקיים הבטחה לטובה אם "גרום החטא" (ראה הקדמת הרמב"ם לפיה"מ)]. ומזה מובן, שגם באופנים שבוודאי תתקיים ההבטחה, אין זה לפי שבעצם מהותה אינה ניתנת לשינוי, אלא שבפועל אין בה שינוי.

משא"כ במצוות התורה - הנה "דבר ברור ומפורש כו' שהיא מצוה לעולם ולעולמי עולמים, אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת כו', שכל דברי התורה מצווין אנו לעשותן עד עולם" (רמב"ם הל' יסודי התורה רפ"ט), היינו שמגדרי מצוות התורה הוא שא"א שיהיו בהן שינויים, ונצחיות הנה לעד.

ועפ"ז יובן החידוש שבראי' ממצות ערי מקלט, דבזה מוכיח הרמב"ם שהגאולה העתידה היא חלק

ממצוות התורה, וכיון ש"לא צוה הקב"ה לתוהו", נמצא שמגדרי מצות ערי מקלט הוא שהגאולה תבוא בפועל, וא"א שיהי' בזה שום שינוי כלל.

תפקידם של השוטרים

שופטים ושוטרים תקן לך שוטרים - הרודין את העם אחר בעותו, שככין וכפיתין במקל וברצועה עז שקבל עליו את דין השופט (פז, יח, רש"י)

כל מוני המצוות מנו את מינוי השופטים והשוטרים כמצוה אחת. והקשו האחרונים (ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג פרשיות ס"פ א'. ועוד) אמאי לא מנאום לב' מצוות, שהרי הם שני מעשים נפרדים, וביארו באופנים שונים.

ויש לבאר זה ע"פ דיוק לשון רש"י בפירושו כאן: לעיל בפרשת דברים, עה"פ (א, טו) "ואקח גו' ושוטרים לשבטיכם", פירש"י: "אלו הכופתין והמכין ברצועה על פי הדיינין", ואילו כאן שינה לשונו ופירש שהשוטרים "מכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט".

ויש לומר, שבאמת שני מיני שוטרים יש כאן: השוטרים הנזכרים בפרשת דברים הם אלו המוציאים לפועל את פסק הדיינים, להלקות את המחוייב מלקות וכיו"ב; ואילו השוטרים שבפרשתנו תפקידם לכפות על הנידון לקבל על עצמו לקיים את דין השופט לשלם ממון וכיו"ב.

וי"ל הכרחו של רש"י לזה, משום דס"ל לרש"י שגם המבצעים את פסק הדין בפועל נקראים "שופטים", כמ"ש לקמן (תצא כה, ב) "והפילו השופט והכהו לפניו", וא"כ עכצ"ל שה"שוטרים" שצטוו ישראל למנותם אינם אלו המבצעים את פסק הדין (שהרי נכללים הם ב"שופטים"), אלא אלו המסייעים לשופטים לכפות את מרותם על העם.

ועפ"ז יובן הטעם שאין מינוי השוטרים נחשב למצוה בפ"ע, כיון שכל ענינם של השוטרים הוא לסייע בעבודת השופטים, ונכלל מינויים במצות מינוי שופטים (ראה סהמ"צ להרמב"ם שרש"י ב).

המחבר מרפס
ליעלוי נשמת
הרה"ח ר' יונתן לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי'
ע"ה נפטר
מספר כ"ק ארבעה וי"ע
נלב"ע י"ד ט"ק התשפ"ב
תנצ"ה

המחבר מרפס
ליעלוי נשמת
הרב שמואל ב"ר מנחם
שמואל דוד הלוי ע"ה
רי"ט ש"ק
נפטר כ"ב תשרי תשפ"ב

ה"משפט" שהקב"ה אוהב

האומנם ניתנו המשפטים לישראל דווקא, והלא גם בני נח נצטוו להעמיד בתי דינים? / כוהו המשפט המיוחד שנמשל לפרדס וממנו מתענג הקב"ה? / מתי מתעוררת אהבת ה' לישראל כאהבת אב לבנו הקטן? / ומניין יש ליהודי כוח לחדש בתורה?

בריש פרשתנו נצטוו ישראל "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", ועל פסוק זה איתא במדרש (דברים רבה ה, ז) משל:

"למה הדבר דומה, למלך שהיו לו בנים הרבה והי' אוהב את הקטן יותר מכולן. והי' לו פרדס אחד והי' אוהבו יותר מכל מה שהי' לו. אמר המלך: נותן אני את הפרדס הזה שאני אוהבו מכל מה שיש לי, לבני הקטן שאני אוהבו מכל בני".

ועל דרך זה אמר הקב"ה: "מכל האומות שבראתי איני אוהב אלא לישראל", שהם משולים לבן קטן "שנאמר (הושע יא, א) כי נער ישראל ואוהבהו". וכמו כן "מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין, שנאמר כי אני ה' אוהב משפט". אמר הקב"ה: "נותן אני מה שאהבתי לעם שאני אוהב".

ויש לתמוה, ובשניים:

א. תכליתו של המשל היא להוסיף בהירות והסברה בנמשל, ולכאורה, הלא מה שאדם נותן את הדבר החביב עליו למי שחביב עליו, הוא עניין פשוט בתכלית שאינו צריך למשל. ואם כן, מה מוסיף המשל מהמלך והפרדס ובנו הקטן?

ב. טעם נתינת הקב"ה ה"משפט" לישראל הוא משום היותם "בנו הקטן" - "נער ישראל ואוהבהו". ואינו מובן: הדעת נותנת, שהדין והמשפט צריכים להיות נתונים בידי אדם גדול בשכל ודעת, וכחכמי סנהדרין שהיו "חכמים ונבונים מופלאים בחכמת התורה בעלי דיעה מרובה" (רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"א); וכיצד יתכן שטיבת נתינת המשפט לישראל היא מצד חביבותם כבן קטן דווקא?

בטעם הדין דאין נאמנת הודאת בע"ד במיתה ומלקות

יקשה על מש"כ הרב"ז שהוא משום שאין נפשו של אדם קניינו, דלכא"ו גם ממונו אינו קניינו כדאמר' בברכות מקרא ד"לה' הארץ ומלואה" / יבאר גדר בעלות שיש לאדם בממונו ומאי שנא מנפשו, ועפ"ז יבאר הא דחייב ברכות הנהנין הוא רק בדבר שהגוף נהנה

כתב הרמב"ם בסוף פ"ח מהל' סנהדרין "גזירה"כ היא שאין ממיתין ב"ד ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על פי ב' עדים" (כלשון הכתוב בפרשתנו). פי' אף דקיי"ל (גיטין מ: ועוד) דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי, היינו רק לחייבו ממון, אבל לא להתחייב במיתה ומלקות. וממשיך בנותן טעם "שמה נטרפה דעתו בדבר זה שמה מן העמלין מרי נפש הוא המחכים למות שתוקעין החרבות בבטנם ומשליכין עצמן מעל הגגות שמה כך זה יבא ויאמר דבר שלא עשה כדי שיהרג", אבל מסיים "וכללו של דבר גזירת מלך היא", היינו דעדיין אין בזה טעם. ועיי' ברדב"ז דהוצרך להגדירו גזירה בלי טעם כי הטעם שכ' לא שייך גבי מלקות (ועיי' רש"י יבמות כה: ואכ"מ), והוסיף הרב"ז "ואפשר לתת קצת טעם לפי שאין נפשו של אדם קניינו אלא קנין הקב"ה נועיי' ברמב"ם הל' רוצח פ"א ה"דן שנא' הנפשות לי

הנה, הלכך לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו, ומלקות פלגא דמיתה הוא, אבל ממונו הוא שלו ומש"ה אמרין הודאת בע"ד כמאה עדים דמי. . . ועם כל זה אני מודה שהיא גזירת מלכו של עולם ואין להרהר".

וּלְכַאוּ יל"ע בטעם הרב"ז, דבשלמא אם קבלה וגזירה היא נקבל ולא נהרהר, אבל אם לדין יש תשובה על הסברא לחלק בין ממון לנפש, דמאי שנא נפש שהיא קניינו של הקב"ה יותר מכל העולם דהוי נמי "קנין הקב"ה", ומקרא מלא דבר הכתוב לה' הארץ ומלואה. וילפי' מיני' בברכות לה. דהנהנה מן העולם בלא ברכה כנהנה מקדשי שמים כו', עיי' ל' החינוך מצוה שכח ועוד. וא"כ אף ממונו של אדם בכלל זה, כי לי הכסף ולי הזהב נאום ה'. ועל כרחין נצטרך לומר דאע"ג שכל העולם כבעלות הקב"ה, הרי ביחס לרשות האדם על זה יש הבדל בין

מהות תפקידו של המלך

שום תשים עליך מלך
(י, טז)

מצינו שכששאלו ישראל משמואל הנביא "תנה לנו מלך", אמר לו הקב"ה "אותי מאטו ממלוך עליהם" (שמואל א ה, ו-ז). וידועה התמיהה (אברבנאל פרשתנו "הספק העשירי". כלי יקר פרשתנו. ועוד): למה גער בהם הקב"ה, והרי מינוי מלך הוא א' מהמצוות שנצטוו ישראל לקיים בכניסתן לארץ, כמ"ש "שום תשים עליך מלך"?

והביאור בזה (בהבא לקמן ראה סהמ"צ לאדמו"ר הצמח צדק מצוות מינוי מלך פ"א ופ"ג):

בענין המלכות בכלל ישנם ב' אופנים, זה למעלה מזה: (א) מלכות שתכליתה לפעול שהנהגת בני המדינה תהי' כדבעי, ובלשון המשנה "אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו" (אבות פ"ג מ"ב). (ב) כאשר בני המדינה מתנהגים כראוי גם לולא "מוראה של מלכות", תכלית המלכות היא באופן נעלה יותר: המלך, מצד גודל מעלתו ("משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (שמואל א ט. ב)) מבין דברים שלמעלה מהשגת העם, וע"י פקודותיו מתנהגים הם כפי הבנתו הנעלית מהשגתם.

ועד"ז במצות מינוי מלך שניתנה לבני ישראל, שבאמת מלכם ואדונם הוא הקב"ה, ומצות מינוי מלך הוא למנות מלך בשר ודם, שיהי' ממוצע המגלה מלכותו ית' לבני ישראל, וגם בזה יש ב' אופנים: (א) כאשר יש בבני ישראל חסרון ביראת שמים, זקוקים הם למלך שימשיך ויכניס בהם היראה והביטול אליו ית'. (ב) כשיש בהם הביטול והיראה כדבעי, המלך ממשיך בהם דרגות נעלות יותר של גילוי אלוקות, ועי"ז באים הם לידי יראה וביטול נעלים עוד יותר.

ועפ"ז יובן בעניננו, שכשביקשו בני ישראל מלך לשפטנו ככל הגויים" (שמואל א ה, ה), היינו מלך שימנע מצב של "איש את רעהו חיים בלעו" - הוכיחו בזה חסרון ביראת שמים, ולכן אמר הקב"ה "אותי מאטו גוי".

ביטול השוטרים לע"ל

ואשיבה שופטך ככראשונה ויועצך כבתחלה
(ישעי' א. כו. הפטרת פרשתנו)

יש לבאר הטעם ששינה הנביא מלשון הציווי "שופטים ושוטרים" שבפרשתנו (בתחילתה), והשמיט "שוטרים", ולאידך הוסיף "יועצך":

השוטרים הם "הרודין את העם אחר מצותן שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט" (לשון רש"י עה"פ). ונמצא, שהצורך בשוטרים הוא כשהאדם מסרב לקיים את פסק השופט, ולכן צריכים לשוטר שיכוף אותו "במקל וברצועה" לקיים את פסק הדין בפועל.

משא"כ היועצים אינם עוסקים בכפיית האדם לקיים את דין השופט, אלא מיעצים ומסבירים לאדם שפסק דינו של השופט הוא נכון וטוב לו, ועי"ז גורמים לו לקיים את דברי השופט מרצונו הטוב, ולא רק מחמת גזירת השופט.

ועפ"ז יובן היטב, שכל ענין השופטים אינו שייך אלא בזמן הגלות, שהיצר הרע מפתה את האדם לעבור על פסקי דין התורה, והאדם אינו רוצה לקיימם, ולכן צריכים לשוטר שיכוף אותו לכן. אך לעתיד לבוא, כשיתקיים הייעוד (זכרי' יג, ב) "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ותבטל מציאות הרע - לא יהי' צורך בשוטרים, אלא הכל יקיימו את משפטי והוראות התורה ואת פסקי השופטים מרצונם הטוב, בבחי' "יועצך".

"החכמים הם עצם התורה"

יתכנו שני אופנים במהות ה"שופטים" ובתפקידם:

א. ישנם שופטים שתפקידם רק למסור את הדין הכתוב בספר, שאינו ידוע לכלל העם, או לברר במקום שיש ספק ולהעמיד הדין על אמיתותו, וגם לפעול ולגרום שהעם יקיים את הדין.

ב. אך ישנו אופן נעלה יותר בשופטים, ואודותיו מצווה התורה בפרשתנו, שהשופט עצמו מחדש ומוסיף דינים, וכפי שמתאר הרמב"ם (הלכות ממרים פ"א ה"א) את תפקידם של הסנהדרין, שלא היו רק מבררים את דיני התורה ומורים אותם לעם, אלא "הם עיקר תורה שבע"פ פה". ועליהן הבטיחה תורה שנאמר על פי התורה אשר יורוך זו מצות עשה".

והיינו, שלבית דין הגדול יש כוח להוסיף ולחדש דינים בתורה על פי כללי התורה, עד שחידוש דין של הסנהדרין הוא חלק מדברי תורה ואסור לסור ממנו ימין ושמאל. וכלשון המהר"ל: "החכמים הם עצם התורה" (נתיבות עולם - נתיב התורה פי"א).

ומעתה יובן היטב מה שבדברי המשל נמשל הדין ל"פרדס" דווקא:

ההפרש בין שדה לפרדס, הוא, שבשדה גדלה בעיקר התבואה שהיא מזון הכרחי "לצורך קיום חיותן"; ואילו בפרדס צומחים הפירות "שאינם מוכרחים לצורך קיום החיות", ותכליתם "אינן אלא להתענג בהן" (טור ובי"א או"ח סי' רז. וראה שו"ע אדמו"ר הזקן שם).

וכמו כן הוא בנוגע לשופטים, שיש בהם שני אופנים אלו:

ישנם השופטים שמודיעים את הדינים המוכרחים "לצורך קיום העולם", וגם דואגים לקיומם על ידי השוטרים. שופטים אלו הם בדוגמת שדה המצמיחה תבואה שמוכרת לקיום חיות האדם.

ולעומת זאת, ישנם השופטים שהם "עיקר תורה שבעל פה", והם "עצם התורה". ועניין זה במשפט אינו מה שמוכרח לצורך קיום העולם, אלא השב"כ והחכמה שבתורה, שהוא עניין של תענוג לפניו ית', שנעלה "מכל אשר בראתי", ועליו נאמר "אני ה' אלהי משפט".

ואת השכל והחכמה שבתורה נתן השי"ת דווקא לבני ישראל ולא לאומות העולם. שהלא גם בני נח "נצטוו על הדינין שהיא אחת משבע מצוות שנצטוו בני נח" (תנחומא פרשתנו א), אך הם נצטוו על המשפט הכרחי, שנמשל לשדה; ואילו בני ישראל, בנו אהוב של הקב"ה קיבלו את בחינת ה"פרדס", התענוג שבמשפט, שהוא השכל והחכמה שבתורה.

אהבה עצמית כמו אב לבנו הקטן

ומעתה יש לבאר מה שמעניק הקב"ה את הדין והמשפט לישראל, דווקא משום היותם "בני הקטן" - "נער ישראל ואוהבהו":

שני מיני אהבה ישנם בין אב לבנו: כאשר הבן גדול, הרי הוא בר דעת ויש בו מעלות

רבות, הן בשכלו והבנתו והן במידות טובות ומזוככות, וממילא אהבת האב אליו אינה רק מעצם היותו בנו עצמו ובשרו, אלא גם מחמת מעלותיו הנפלאות. ולעיתים מסתירה האהבה שמצד המעלות, את האהבה העצמית של האב לבנו.

אך כאשר הבן הוא תינוק וקטן, אין בו מעלות של שכל ומידות. וסיבת אהבת האב אליו היא רק מצד היותו מאוחד עמו בתכלית, כי אב ובן הם עצם אחד.

ומעין זה, גם באהבת השי"ת לבני ישראל, ישנם שני אופנים הללו: ישנה האהבה מצד מה שבני ישראל הם "עם חכם ונבון" (ואתחנן ד, ו), לומדים תורה ומקיימים מצוות; אך מעבר לכל זה ישנה האהבה העצמית והפשוטה שאוהב השי"ת את ישראל משום ש"ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד" (ראה זח"ג עג, א). ישראל הם מאוחדים ומיוחדים בהשי"ת, והקב"ה אוהבם כאב האוהב את בנו הקטן מבלי הבט על מעלותיו, רק משום שהוא עצם אחד עמו.

וסיבת נתינת המשפט לישראל, היא דווקא משום אהבת השי"ת לבני ישראל כ"בנו קטן":

אם הי' עניין ה"שופטים" רק לברר את ההלכה לאמיתתה, או להורות את הדין לציבור שאינו בקי בה, הרי היו צריכים למעלת הדעת ולגדלות בשכל וחכמה.

אך על פי מה שנתבאר למעלה, שהמשפט שמעניק הקב"ה לבני ישראל הוא מה שיהיו (שופטי) ישראל "עיקר תורה שבעל פה" שהם יוכלו להוסיף ולחדש בתורה עניינים שיהפכו להיות חלק מתורה שבעל פה; הרי דבר זה אינו יכול לבוא מצד שכלם, כי ההשכלות שממציא אדם בכוח שכלו, ככל שיהיו השכלות אלו עמוקות ביותר, עדיין אינן "תורה", אלא ההשכלות שלו.

וסיבת הדבר שישראל יכולים לחדש דינים, ושדינים אלו יהיו חלק מן התורה, הוא רק משום ש"ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד". יהודי הוא מיוחד ומאוחד עם הקב"ה עצמו שהוא נותן התורה, ורק לכן יכול יהודי להוסיף בתורה ולחדש בה באופן שחידושו ייחשבו כחלק מן התורה.

ועל כן ממשיך המדרש את אהבת השי"ת לבניו, למלך ש"הי' אוהב את הקטן יותר מכולן", כי נתינת המשפט ל"בעלותם" של ישראל שיוכלו הם להוסיף ולחדש דינים אינה מצד מעלת שכלם, כי אם מהאהבה הפשוטה העצמית לישראל בניו של מקום, ומבלי הבט על מעלותיהם.

הכוח לחדש בתורה – כש"ממעטין עצמכם"

והנה, אופן אהבת השי"ת לישראל תלוי' היא בהנהגת בני ישראל עצמם:

כאשר מחשיב האדם את עצמו לבעל מעלה, מכיר הוא במעלותיו אשר מוחו מלא בידיעת ה', ובליבו שוכנת אהבה לבורא ית' ויראה ממנו; הרי גם אהבת השי"ת אליו היא אהבה

מצד המעלה, שאוהבו הקב"ה להיותו מ"עם חכם ונבון". אך האהבה הפנימית העצמית של הקב"ה לישראל כאב לבנו קטן, אינה מתגלה.

ואילו בשעה שעבודתו של האדם היא בביטול מציאותו העצמית, שפל הוא בעיני עצמו, ומרגיש כ"נער" שאין לו מעלות עדיין, וממילא נעשית עבודתו לא מהבנתו והרגשתו אלא בקבלת עול מלכות שמים בביטול ובהכנעה; אזי מתגלית אליו אהבת השי"ת שאוהב את "בנו הקטן" באהבה עצמית שאינה תלוי' במעלה.

וכאשר ישראל עובדים עבודתם בביטול באופן של "ממעטין עצמכם" (חולין פט, א), גורם הדבר לגילוי הקשר והאהבה העצמית של הקב"ה לישראל. ואזי אומר הקב"ה "נותן אני את מה שאהבתי" – את המשפט – "לעם שאני אוהב", שישראל נעשים בעה"ב כביכול על התורה הקדושה, ויש באפשרותם להוסיף ולחדש בה.